

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 14/3 2025 s. 1026-1045, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

**ORTAOKUL 8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ÖLÇÜNLÜ DİLE YÖNELİK METAFORİK
ALGILARI**

Mehmet Volkan DEMİREL*

İbrahim Seçkin AYDIN**

Geliş Tarihi: 14 Şubat 2025

Kabul Tarihi: 28 Mart 2025

Öz

Çok yönlü bir kavram olarak metafor bilincin, algılayışın ve düşüncenin ürünüdür. Mevcut çalışmalardan farklı olarak bu çalışmanın çıkış noktasını dilin görünimleri bakımından eğitimde, resmî yazışmalarda ve kitle iletişimde ön plana çıkan bir ağzın öğrencilerin zihninde hangi çağrışımları uyandırdığının belirlenmesi oluşturmaktadır. Bu bakımdan çalışmanın amacı da ana dili olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin ölçünlü Türkçe (İstanbul Türkçesi) kavramına ilişkin oluşturdukları metaforları toplamak ve toplanan metaforları çeşitli kategoriler altında sınıflandırarak ortaokul öğrencilerinin algılama biçimlerini ortaya koymaktır. Araştırma nitel desenlerden fenomenolojiye göre desenlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu ortaokulda öğrenim gören (157) 8. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Toplanan verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmış ve içerik analizinde yapay zekâ araçlarından yararlanılmıştır. Çalışmada elde edilen bulgular dokuz farklı temada toplanmıştır. Çalışmada elde edilen metaforlar, öğrencilerin hem Türkçeye olan sevgilerini yansıtmaları hem de dili farklı yönleriyle ne kadar zengin bir şekilde algıladıkları biçiminde yorumlanabilir.

Anahtar Sözcükler: Metafor, İstanbul Türkçesi, fenomenoloji.

**METAPHORICAL PERCEPTIONS OF SECONDARY SCHOOL 8TH
GRADE STUDENTS TOWARDS STANDARD LANGUAGE**

Abstract

As a multifaceted concept, metaphor is the product of consciousness, perception, and thought. Unlike existing studies, this study's starting point is to determine the associations evoked in students' minds by a dialect prominent in education, official correspondence, and mass communication in terms of its language manifestations. Therefore, the aim of this study is to collect metaphors related to the concept of standard Turkish (Istanbul Turkish) created by students learning Turkish as their native language and to reveal the perceptions of middle school students by classifying the collected metaphors under various categories. The research was designed according to phenomenology, a qualitative design. The study group consisted of (157) eighth-grade middle school students. Content analysis was used to analyze the collected data, and artificial intelligence tools were utilized in this

* Dr. Öğr. Üyesi; Yozgat Bozok Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, m.volkan.demirel@yobu.edu.tr.

** Doç. Dr.; Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, se.aydin@windowslive.com.

Araştırmanın Etik Kurul İzni: Etik kurul onayı Yozgat Bozok Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan (Tarih: 22.02.2023, Sayı: E-1441-5064-900-126091) alınmıştır.

analysis. The findings were grouped under nine different themes. The metaphors obtained in the study can be interpreted as reflecting the students' love for Turkish and how richly they perceive the language in its different aspects.

Keywords: Metaphor, Istanbul Turkish, phenomenology.

Giriş

İlk insanın konuşmaya başlamasıyla birlikte üzerine düşünülen, yazının icadıyla da hakkında kütüphanelerin raflarını dolduracak kadar eser yazılan ve yazılmaya devam eden; kimisine göre Tanrı vergisi bir yeti, kimisine göre icat edilmiş bir insan ürünü olan dil, güncelliğini koruyan ve her devirde kullanılan bir iletişim aracıdır. Üzerine bu kadar konuşulan ve yazılan dil, birçok şekilde tanımlanabilir. Ancak dil, bir anda kısaca tanımlanamayacak kadar çok yönlü, insana özgü bir gerçektir (Aksan, 2006, s. 9). Bu gerçek göz önüne alınarak dil farklı bakış açılarıyla tanımlanmıştır. Nedensiz simgelerden oluşan, bildirilişimin gerçekleşmesini sağlayan dizge (İmer, Kocaman ve Özsoy, 2011, s. 87) olarak tanımlanması bunlardan sadece biridir. Dilin, düşünce, duygu ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan, çok yönlü, çok gelişmiş bir dizge (Aksan, 2009, s. 55) olması da tanımlarda öne çıkan bir durumdur. Bu çok yönlülük sonucunda dil, bireysel düzeyden ulusal düzeye; ulusal düzeyden uluslararası ilişkilerdeki betimlenmesine değin çok değişik görünümeler sunar. Bu görünümeler resmî dil, ana dili, yabancı dil, azınlık dili, yazı dili, konuşma dili vb. şekillerde adlandırılma ve sınıflandırılma eğilimindedir. Dilin farklı görünümeleri arasında neyin dil, neyin diyalekt ya da ağız olduğunu belirlemek her zaman tartışmalı bir sorun olmuştur (Eker, 2010). Bu sorunun çözümünde genellikle siyaset, ekonomi ve askerî güç durumu gibi dil dışı belirleyiciler etkin olmuştur. Bu durum tüm dünya dilleri için geçerli olduğu gibi Türkiye Türkçesi için de geçerlidir ve Türkiye Cumhuriyeti'nin resmî dili Türkçedir. Ancak geniş bir yüz ölçümüne sahip Türkiye'de de farklı bölgelerde konuşulan ağızlar bulunmakla birlikte ülke genelinde herhangi bir hukuksal bağlayıcılık olmaksızın eğitimde, sanatta, ticarete ve devlet işlerinin yürütülmesinde İstanbul Türkçesi ön plana çıkmaktadır.

İstanbul Türkçesinin ön plana çıkışı çeşitli şekillerde gerekçelendirilebilir. Genç Kalemler Dergisi'nde 1911 yılında yayımlanan Yeni Lisan makalesinin bu ön plana çıkışın kaynağı olduğu söylenebilir. Bu makalede millî lisanın İstanbul konuşması esas alınarak geliştirilmesi prensibi vurgulanmıştır. İstanbul Türkçesinden ne anlaşılması gerektiği de ayrıca bir tartışma konusudur. Ziya Gökalp 1923 yılında yayımlanan *Türkçülüğün Esasları* eserinde bunun tarifini kısaca, İstanbul kadınlarının konuşması olarak yapar. Ancak dili eğitim ve standartlaşma amaçlı planlayanların İstanbul Türkçesinden anladıklarının yaklaşık beş yüz yıldır Anadolu'da ve bilhassa Osmanlı sahasında gelişen ortak yazı dili olduğu ifade edilmektedir (Develi, 2015, s.110). Bu bakımdan Gümüşkılıç'a (2012) göre İstanbul Türkçesi, İstanbul'un fethinden sonra yalnız İstanbul halkı tarafından değil Osmanlı Devleti'nin her tarafından İstanbul'a gelen Türkler veya Türkleşen yabancılar tarafından Türkçe asıllı ve Türkçe kabul ettiğimiz yabancı kökenli kelimelerle ve çeşitli söz ve telaffuz incelikleriyle işlenerek gelişmiş bir ağızdır. Günümüzde de bu ağız başta eğitim, devlet işleri ve medya da kullanılarak tüm ülkeye yayılmış ve Türkçenin ölçünlü hâli olarak kabul görmüştür.

İstanbul Türkçesinin yaygınlaşması ve özellikle eğitimde kullanılması onu ana dili öğretiminin de önemli bir parçası hâline getirmiştir. Ana dil ve ana dili kavramları birbirinin

yerine kullanılarak karıştırılabilmektedir. Ancak alan yazında ana dil kendisinden başka dillerin zaman içerisinde ayrıldığı ve kollar oluşturduğu “temel, esas, kaynak dil” karşılığını oluştururken ana dili ise “anne” temelinde “anneden öğrenilen dil” anlamında kullanılmaktadır. Anneden öğrenilen dil anlamında kavramın alan yazındaki genel tanımları incelendiğinde; ana dilini anneden, aileden, yakın çevreden ve sosyal çevreden, içinde yaşanılan toplumdan, doğumdan sonraki ilk yıllarda, çocukluk evresinde, ilk iletişimin sağlandığı, konuşmanın ve düşünmenin gerçekleştiği, kişinin en iyi hâkim olduğu, kendisini en iyi ifade ettiği, eğitim öğretim almaksızın, ilk kullanılan birinci dil olarak edinilen ve öğrenilen dil olması özelliklerinin ön plana çıkarıldığı görülmektedir (Oruç, 2016). Tanımlarda da üzerinde durulduğu gibi birey ana dilini çevresiyle etkileşim sonucu edinmekte ve öğrenmektedir. Çevresi tarafından tesadüfi bir ana dili edinimi sürecine maruz kalan bireylerin örgün öğretime başlamasıyla birlikte ana dili edinim süreci yerini ana dili öğretim sürecine bırakır ve bu süreçte yanlış öğrenmeler, eksik noktalar sistemli bir şekilde giderilmeye çalışılır (Oğuz, 2020). Ana dili öğretimi, bireylerin kültürel kimliklerini ve düşünce yapılarını geliştirmeleri açısından büyük bir öneme sahip olmakla birlikte üzerinde önemle durulması gereken bir konudur. Ana dili öğrenimi, bireylere kendilerini ifade etme özgürlüğü sağlarken, eleştirel düşünme becerilerini de geliştirir. Ayrıca ana dili üzerinde kurulan sağlam bir temel, ikinci yabancı dillerin öğrenilmesini kolaylaştırır, böylece bireylerin dil becerileri zenginleşir ve çok dilli bir dünyada daha etkili bir şekilde yer alabilirler. Bunun sağlanabilmesi için de ana dili öğretiminin pek çok etkeni göz önünde bulundurarak planlanması, düzenlenmesi ve ciddiyetle uygulanması gerekir.

Dil öğretiminin zorluklar içeren bir süreç olduğu belirtilir. Bu süreci etkileyen pek çok unsur olmakla beraber öğrencilerin öğrenilen dile karşı algıları da göz ardı edilmemesi gereken bir durumdur. Öğrencilerin dile karşı algılarının belirlenmesinde de birçok yol kullanılabilir. Alan yazında algının “metaforlar” aracılığı ile belirlenmesi de izlenen bir yoldur (Boylu ve Işık, 2017). Eğitimde metaforlardan planlama, eğitim programı geliştirme, öğrenmeyi teşvik etme ve yaratıcı düşünceyi geliştirmede yararlanılabilir (Aydın ve Pehlivan, 2010). Karatay ve Kartallıoğlu’na (2019) göre de metaforun eğitim alanında kullanılması karmaşık kavramların açığa kavuşmasında etkili olmaktadır. Öğrencilerin; dil (Türkçe-ana dili), yabancı dil ve edebiyat (şiir-roman) kavramlarına bakış açılarının ve bu anlamda oluşturdukları metaforların ortaya konulması öğrenci tutumlarının açıklığa kavuşması bakımından dil eğitimi için önemlidir (Mete ve Bağcı Ayrancı, 2016, s. 55). Bireyin, diline yönelik zihninde oluşmuş algılar, aynı zamanda kültürüne ne kadar yakın olduğu hakkında da önemli ipuçları vermektedir. Metaforlar bu anlamda veri toplamak için de oldukça önemli araçlardır (Kolaç ve Aynal, 2015, s. 75).

Metafor çok yönlü bir kavramdır. Metafor bilincimizin, algılayışımızın ve düşüncelerimizin bir parçasıdır (Taşgın, İleritürk ve Köse, 2018, s. 398). Cruse’a (2006, s. 107) göre metafor muhtemelen dilin esnekliğinin ve yaratıcılığının en önemli yönüdür. Metafor, insanın sahip olduğu geçmiş yaşantılarından oluşan birikime dayalı olarak çevresindekileri anlama, anlamlandırma ve adlandırma sürecinin genel durumu olarak da düşünülebilir (Kara Özkan ve Korkmaz, 2021, s. 954).

Antik retorikten alınan metafor terimi, “söz sanatı” anlamına gelir. Metaforlar, iki nesne veya kavram arasındaki benzerlik ilişkisine dayanan dilsel imgelerdir; yani, aynı veya benzer anlamsal özelliklere dayanarak, bir gösterimsel aktarım meydana gelir (Bussmann, 1996, s. 744). Strazny (2005) de klasik bakış bacasıyla yüzyıllardır söz sanatı türü olarak ele alınan

metaforu, bir kelimenin gerçek anlamından farklı bir şeyi belirtmek için kullanılan, böylece bir şeyin veya fikrin farklı bir şeye veya fikre benzetildiği bir söz sanatı olarak tanımlar. Ancak metaforları benzetmeden ayıran; onların benzerlik iddiasında bulunmamasıdır. Metaforları anlamak, onu kullananın düşünce yapısı, yetiştiği kültür ve çevre gibi unsurları da anlamayı gerektirir (Güleroğlu, 2024, s. 184). Bu bakımdan tipik bir metafor, daha iyi bilinen, daha somut bir kavramsal alan (kaynak alan) ile düzenlemeye yardımcı olduğu kavramsal alan (hedef alan) arasında bir eşlemedir (Crystal, 2008, s. 98). Dolayısıyla çağdaş metafor teorisine göre metafor sadece dilde değildir; düşünmede ve eylemde kullandığımız kavramsal sistemimizin temelde metaforik bir doğası vardır. Bundan dolayı metafor, bir düşünce malzemesi, insan kavrayışının bir şekli olarak ve sadece bir söz figürü değil aynı zamanda bir düşünce figürü olarak görülür (Akşehirli, 2005). Metaforların tanımlanması ve sınıflandırılması pek çok tartışmanın konusu olmuştur. Metaforun etkileşimi şu şekilde özetlenebilir:

1. Metaforik bir ifadenin iki ayrı öznesi vardır; birincil ve ikincil özne.
2. İkincil özne, bireysel bir şeyden ziyade bir sistem olarak görülmelidir.
3. Metaforik ifade, birincil özneye, ikincil özneye tahmin edilebilir olan, ima edici komplekste yer alan bir dizi ilişkili çıkarımı yansıtarak çalışır.
4. Metaforik bir ifadenin yaratıcısı, birincil öznenin ima edici kompleksinin üyeleriyle izomorfik ifadeler uygulayarak birincil öznenin özelliklerini seçer, vurgular, bastırır ve düzenler.
5. Belirli bir metaforik ifade bağlamında, iki özne şu şekillerde etkileşime girer: (a) birincil öznenin varlığı, dinleyiciyi ikincil öznenin bazı özelliklerini seçmeye teşvik eder ve (b) onu birincil özneye uyabilecek paralel bir ima-kompleksi oluşturmaya davet eder ve (c) ikincil öznde paralel değişiklikleri karşılıklı olarak tetikler. (Black, 1979; akt. Malmkjaer, 1991, s. 416)

Sonuç olarak metafor, bireylerin kendi dünyalarını anlamalarına ve yapılandırmalarına yönelik güçlü bir zihinsel haritalama ve modelleme mekanizması olarak dikkat çekmektedir (Arslan ve Bayrakçı, 2006, s. 171). Metafor kullanımı, genel olarak dünyayı kavrayışımıza yardım eden bir düşünme ve görme biçimi anlamına gelir (Çelikten, 2006, s. 270). Bu kavram, psikoloji, sosyoloji, dil bilim ve pedagoji gibi bilim dallarında anlatım ve öğretim aracı olarak da kullanılmaktadır (Demir ve Karakaş Yıldırım, 2019). Bazı olgu olay, durumları anlatmak, anlatıma güç katmak amacıyla kullanılan metaforlar da dilin önemli bir aracıdır ve son yıllarda sosyal bilimlerle eğitim bilimlerinin temel araştırma konularından biri olmuştur (Kolaç ve Aynal, 2015, s. 73). Dil öğretiminde, bilişsel dil bilimde uzun süre önce çalışılmaya başlanan metafor araştırmaları ile metafor üretiminin kalıcı bir şekilde başarıyı etkilediği kanıtlanmaya çalışılmaktadır (Güngör ve Özalan, 2021). Türkçe eğitimi alan yazını incelendiğinde metaforlar aracılığıyla öğrencilerin ve öğretmen adaylarının çeşitli konulardaki algılarını belirlemeyi amaçlayan kayda değer sayıda çalışma yapıldığı görülebilir. Bu çalışmaların başta dile, Türkçeye, Türkçe dersine ve Türkçe Sözlük'e yönelik çalışmalar (Derman, 2017; Dumanlı Kadızade, 2014; Gün, 2015; Oğuz, 2020; Taşgın vd., 2018; Pilav ve Elkatmış, 2013; Sevim, Veyis ve Kınay, 2012); dört temel dil becerisine yönelik çalışmalar (Akkaya, 201; Erdoğan ve Erdoğan, 2013; Karakuş ve Kozçetin, 2016; Köksal, Erginer ve Baloğlu, 2016; Lüle Mert, 2013; Özenç ve Özenç, 2018; Susar Kırmızı ve Çelik, 2015; Tiryaki ve Demir, 2016; Topçuoğlu Ünal ve Tekin, 2013; Ulusoy, 2013); Türkçenin yabancı dil olarak eğitimi alanında yapılmış çalışmalar (Akkaya, 2013; Ariogul ve Uzun, 2011; Boylu ve Işık, 2017; Göçen, 2019; Güngör ve Özalan, 2021; Kara Özkan ve Korkmaz, 2021; Karatay ve Kartallıoğlu, 2019) ve Türkçe öğretmen adaylarının çeşitli konulara yönelik metaforik algılarının belirlenmesine yönelik

çalışmalar (Aydın ve Pehlivan, 2010; Bozpolat, 2015; Kuvaç ve Nerimanoğlu, 2020; Yıldırım, 2021) şeklinde dağılım gösterdiği söylenebilir.

Aydın'a (2011) göre ilköğretim çağından itibaren öğrencilere verilen dili algılamaya ilişkin kavramlar, onların gelecekteki yaşamları üzerinde etkili olmaktadır. Alan yazında yapılan çalışmalarda da öğrencilerin dile ve Türkçeye yönelik olumlu ve millî algılara sahip olduğu görülmektedir. Bu durum Türkçe öğretiminin ana dili bilinci oluşturma amacına yönelik etkililiği ile de ilişkilendirilebilir. Bununla birlikte örgün dil eğitiminin bir amacı da dil kullanımlarının ölçünlü dile yaklaştırılmasıdır. 2024 yılı Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre Türkiye'de ortaokul ve üzeri eğitim düzeyindeki vatandaşların oranı 70,8'dir. Bu durum ülke nüfusunun büyük bir kısmının belirli bir süre örgün dil eğitimi aldığına göstergesidir. Ancak ülke genelinde sosyal ve mesleki yaşantıda öğrencilerin ve gençlerin yoğun bir şekilde konuşma hatta yazma etkinliklerinde yöresel ağız kullanımı söz konusudur. Bu bağlamda alan yazında yapılmış çalışmalardan farklı olarak bu çalışmanın çıkış noktasını dilin görünümüleri bakımından eğitimde, resmî yazışmalarda ve kitle iletişiminde ön plana çıkan bir ağzın öğrencilerin zihninde hangi çağrışımları uyandırdığının belirlenmesi oluşturmaktadır. Bundan dolayı çalışmanın amacı da ana dili olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin ölçünlü Türkçe (İstanbul Türkçesi) kavramına ilişkin oluşturdukları metaforları toplamak, toplanan metaforları çeşitli kategoriler altında sınıflandırarak ortaokul öğrencilerinin algılama biçimlerini ortaya koymak ve yöresel ağız kullanımının nedenleri üzerine çıkarımlarda bulunabilmektir. Bu bağlamda çalışmada şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Ortaokul 8. sınıf öğrencileri ölçünlü Türkçeye ilişkin sahip oldukları algıları hangi metaforlar aracılığıyla açıklamaktadırlar?
2. Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin oluşturduğu metaforlar ortak özellikleri bakımından hangi kategoriler altında toplanmaktadır?

1. Yöntem

1.1. Araştırma Modeli

Araştırma nitel desenlerden fenomenolojiye göre desenlenmiştir. Fenomenoloji, eğitim araştırmalarında bireylerin yaşadığı deneyimleri anlamak için kullanılan etkili bir yöntemdir. Fenomenolojik bir çalışmada özellikle birincil amaç, bir kişinin veya bir grup insanın belirli bir fenomen etrafında yaşadığı deneyimlerin anlamını, yapısını ve özünü açıklamaktır (Simon ve Goes, 2011). Fenomenoloji temel olarak, yaşanan deneyimlerin karmaşık dünyasını aktörlerin (onu yaşayanların) bakış açısından keşfetmek için incelenen fenomenlere çok yakından bakmayı amaçlar (Qutoshi, 2018, s. 220). Fenomenolojik yaklaşımın bir diğer avantajı, araştırmacının katılımcıların deneyimlerine empatik bir bakış açısıyla yaklaşmasını sağlamasıdır. Barnacle (2004), fenomenolojik yaklaşımın, araştırmacılara kendi deneyimlerini yansıtarak daha derin bir anlayış geliştirmelerine yardımcı olduğunu ifade etmektedir. Bu durum, araştırmacının katılımcıların yaşadığı olayları daha iyi anlamasına ve bu olayların eğitim süreçleri üzerindeki etkilerini daha net bir şekilde görmesine olanak tanır. Bu çalışmada da ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin yaşamış deneyimlerine bağlı olarak ölçünlü dil kavramına ilişkin algılarının incelenmesi amaçlandığından dolayı, nitel araştırma yaklaşımlarından biri olan fenomenolojik yaklaşımın desen olmasına karar verilmiştir.

1.2. Araştırma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Yozgat Merkezde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ortaokullarda öğrenim gören (157) 8. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme yöntemi izlenmiştir. Ölçüt olarak 8. sınıf öğrencilerinin tercih edilmesinin sebebi eğitim istatistiklerine göre toplumun büyük bir kesiminin eğitim düzeyini temsil etmesi ve örgün eğitimde geçirdikleri süre göz önüne alındığında üretecekleri metaforla ilgili yeterli yaşanmışlıklarının bulunduğu düşünülmektedir. Çalışmada katılımcılar ile ilgili herhangi bir demografik bilgi toplanmamıştır. Çalışmaya katılanların tamamı Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı ve Türkiye doğumludur.

1.3. Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracının oluşturulması sürecinde alan yazın incelenmiş ve yapılan çalışmalarda (Kara Özkan ve Korkmaz, 2021; Karatay ve Kartallıoğlu, 2019; Kolaç ve Aynal, 2015; Mete ve Bağcı Ayrancı, 2016; Taşgın vd., 2018; Ulu, 2019) benzeyen ögenin verilerek benzetilen ögenin öğrenciler tarafından oluşturulmasının beklendiği ve sonrasında nedeninin açıklanmasının istendiği cümle formlarının kullanıldığı görülmüştür. Bundan dolayı çalışmada verilerin toplanması için katılımcıların İstanbul Türkçesine yönelik algılarını belirlemek amacıyla “Bana göre İstanbul Türkçesi gibidir. Çünkü” cümlesi kurulmuş ve katılımcılar tarafından boş bırakılan yerlerin uygun şekilde doldurulması beklenmiştir.

1.4. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanabilmesi için öncelikle Türkçe öğretmenleri ile görüşülmüş ve çalışmanın içeriği hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra çalışmanın içeriğine uygun olarak öğretmenlerin ders planlarından mecaz konusunun işleneceği hafta belirlenmiştir. Belirlenen haftada öğretmenler tarafından mecaz konusu işlendikten sonra metafor ve metafor oluşturma ile ilgili öğrencilere bilgilendirme yapılmıştır. Öğrencilerle ilgili metafor oluşturmaya yönelik yapılan etkinliklerden sonra öğrencilere veri toplama aracı dağıtılmış ve öğrencilerden İstanbul Türkçesine yönelik metafor üretmeleri beklenmiştir. Araştırmacılar ve öğretmenler öğrencilerin metafor oluşturmaları sürecine dâhil olmamış ve herhangi bir yönlendirmede bulunmamıştır.

1.5. Verilerin Analizi

Toplanan verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Katılımcıların tamamladığı cümleler okunmuş ve burada yer alan bilgiler benzetilen ve benzetme yönü bakımından bir Excel tablosuna işlenmiştir. Bu tabloda katılımcılar “K1, K2, K3 ...” şeklinde kodlanmıştır. Kodlanan veriler incelendiğinde 5 katılımcının metafor ifadesi olarak “Ana dilimiz” ifadesini kullandığı görülmüş olup bu ifade Türkçenin zaten katılımcıların ana dili olmasından dolayı metafor olarak kabul edilemeyeceğine araştırmacılar tarafından karar verilmiş ve verilerin analizinde kullanılmamıştır. Yine 2 katılımcının kullandığı metafor ve açıklamaları da konuyla ilgilisi bulunmaması nedeniyle analize dâhil edilmemiştir. Elde edilen verilerin incelenerek temaların oluşturulması aşamasında yapay zekâ araçlarından ChatGPT’den destek alınmıştır. ChatGPT’den kendisine sunulan listedeki metaforları benzetme yönlerini de göz önünde bulundurarak tema önerisinde bulunması istenmiştir. Bu yönlendirme sonucunda ortaya çıkan tema önerileri şunlardır:

- Nezaket ve Kibarlık
- Doğa ve Su İmgeleri
- Edebiyat ve Kültür
- Saflık ve Güzellik
- Akıcılık ve Sadelik
- Eşsizlik ve Asalet

Bu öneriler doğrultusunda araştırmacılar tarafından veriler tekrar incelenmiş ve ChatGPT'nin bazı verileri görmezden geldiği ve bir kategori altında toplamadığı görülmüştür. Sonuç olarak araştırmacılar tarafından ChatGPT'nin önerileri de göz önünde bulundurularak benzer metaforlar kümelenendirilip yeniden sınıflandırılmış ve öğrencilerin İstanbul Türkçesi algısını ortaya çıkaran kategoriler oluşturulmuştur. Bu süreçte öğrencilerin dil algısındaki öncelikleri (örneğin akıcılık, kibarlık gibi) temalar hâlinde düzenlenmiştir.

1.6. Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmanın güvenilirliği amacıyla katılımcıların oluşturduğu metaforlar her iki araştırmacı tarafından temalar altında toplanmış ve karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma sonucunda “görüş birliği” ve “görüş ayrılığı” olan maddeler belirlenmiştir. Güvenirlik değerinin hesaplanması için de Miles ve Huberman (1994) formülü¹ kullanılmıştır. Bu hesaplama sonucunda uzlaşma yüzdesi (P=94) bulunmuştur. Uzlaşma değerinin %90 ve üzeri olduğu durumlarda güvenirliliğin sağlandığı alan yazında ifade edilmektedir.

1.7. Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbirisi gerçekleştirilmemiştir.

¹ P (Uzlaşma Yüzdesi) = [Na (Görüş Birliği) / Na (Görüş Birliği) + Nd (Görüş Ayrılığı)] x 100.

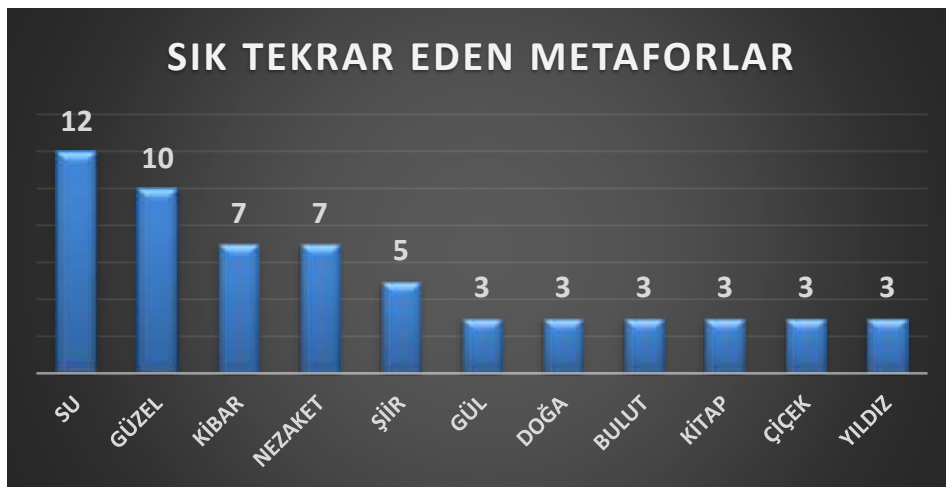
2. Bulgular

Bu bölümde ortaokul öğrencilerinin İstanbul Türkçesine ilişkin oluşturduğu metaforlar incelenmiş ve bu metaforlar temalar altında toplanmıştır. Öncelikle öğrencilerin İstanbul Türkçesine ilişkin hangi metaforları oluşturdukları Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Ortaokul Öğrencilerinin İstanbul Türkçesine İlişkin Oluşturdukları Metaforlar

Metafor	f	Metafor	f	Metafor	f
Su	12	Güneş	1	Bülbül	1
Güzellik	10	İnsan özü	1	Beyaz perde	1
Kibarlık	7	Saf	1	Medeni dil	1
Nezaket	7	Kitaplık	1	Kültürlü	1
Şiir	5	Yapboz	1	Muhabbet kuşu	1
Gül	3	Bina	1	Tavşan	1
Doğa	3	Akıcı	1	Tatlı	1
Bulut	3	Yol	1	Tertemiz	1
Kitap	3	Hava	1	Bahar	1
Çiçek	3	Türküler	1	Tereyağı	1
Yıldız	3	Kedi	1	Temiz bir sayfa	1
Hanımfendi	2	Gökyüzü	1	Orijinal	1
Beyefendi	2	Şive	1	Zengin dil	1
Pamuk	2	Mavi	1	Kural	1
Papatya	2	Okyanus	1	Roman	1
Hayat	2	Disiplin	1	Düzen	1
Edebiyat	1	Okul	1	Kusursuz	1
Doğru okumak	1	TDK	1	Atalarımız	1
Sağlam	1	Öğretmen	1	Emanet	1
Bayrağımız	1	Dolabım	1	Hikaye	1
Şeref	1	Tarihimiz	1	Mucize	1
Ağacın kökleri	1	Lütuf	1	Lavanta	1
Ülke	1	Sanat	1	Kuş sesi	1
Resim	1	Çilek	1	Sakız	1
Yemek	1	Masal	1	Tuzsuz çorba,	1
Karga	1	Everest Tepesi	1	Konuşma türü	1
Zenginlerin kullandığı dil	1	Yöresel dilden uzaklaşma	1		

Tablo 1 incelendiğinde ortaokul öğrencilerinin İstanbul Türkçesine ilişkin 80 farklı metafor oluşturduğu görülmektedir. Bu metaforlar içerisinde de en çok su, güzellik, kibarlık metaforlarının tekrar ettiği sonucuna ulaşabiliriz. Aşağıda Şekil 1’de en sık tekrar eden metaforlar grafik üzerinde gösterilmiştir. Öğrencilerin oluşturdukları metaforların çeşitliliği göz önüne alınarak grafikte üç ve üzeri sıklıkta tekrar edilen metaforlara yer verilmiştir.

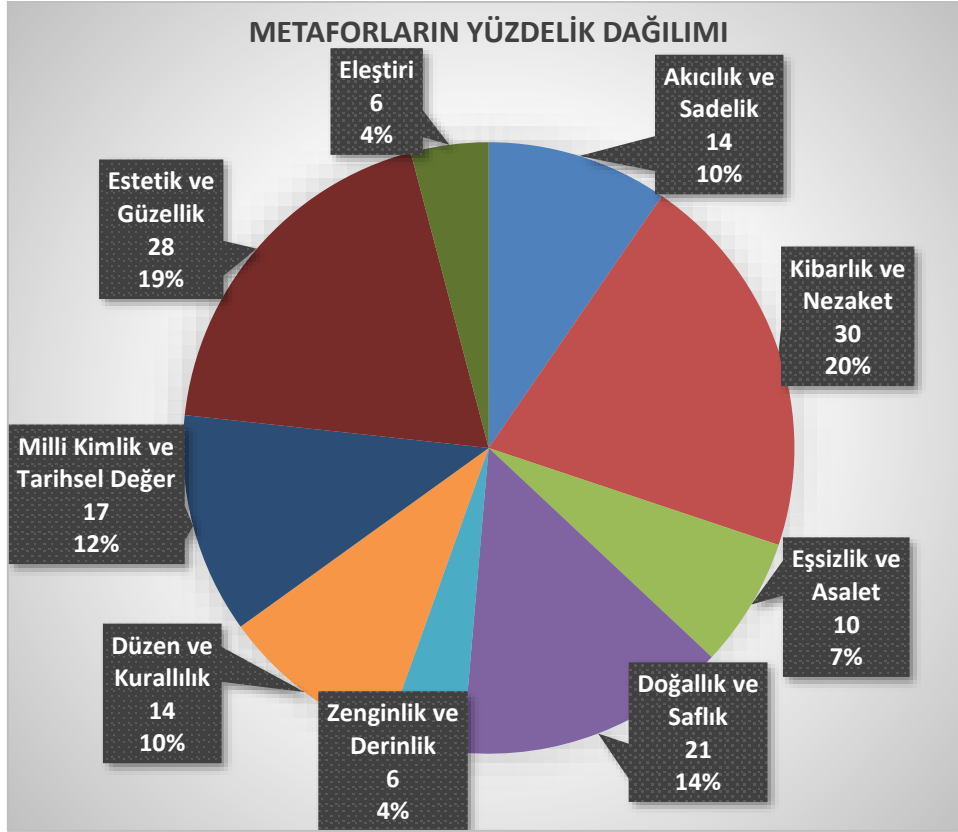
Şekil 1: İstanbul Türkçesine İlişkin Sık Tekrar Eden Metaforlar

Metaforlardan yola çıkarak öğrencilerin İstanbul Türkçesi için farklı ve yaratıcı benzetmeler yaptığı düşünülebilir. Bu metaforlar öğrencilerin hem Türkçeye olan sevgilerini yansıtmaları hem de dili farklı yönleriyle ne kadar zengin bir şekilde algıladıkları biçiminde yorumlanabilir. Özellikle “su, çiçek, pamuk, gül” gibi benzetmeler dilin yumuşaklığı ve akıcılığının vurgulanması; “Everest Tepesi, güneş, elmas” gibi ifadelerin de dilin eşsizliğini vurgulamak açısından örnek olarak verilebilir. Bu metaforların incelenmesiyle birlikte 9 farklı tema oluşturulmuştur.

Şekil 2: İstanbul Türkçesine İlişkin Metaforlardan Elde Edilen Temalar

Yukarıdaki şekilde öğrencilerin İstanbul Türkçesine ilişkin oluşturdukları metaforların incelenmesiyle oluşturulan temalar görülmektedir. Temaların oluşturulmasında öğrencilerin kullandığı metaforların karşılığı olan kelimelerin ve imgelerin temsil ettiği anlamlara odaklanılmıştır. Her bir kelimenin hangi çağrışımlara sahip olduğu düşünülerek, benzer temalar altında birleştirilmeye çalışılmıştır. Sonuç olarak öğrencilerin İstanbul Türkçesine dair hangi anlamları vurguladıkları dikkate alınarak yukarıdaki temalar oluşturulmuştur.

Şekil 3: İstanbul Türkçesine İlişkin Oluşturulan Metaforların Temalara Göre Dağılımı

Yukarıdaki şekilde ise öğrencilerin İstanbul Türkçesine ilişkin oluşturdukları metaforların temalara göre yüzdelik dağılımı ve kullanılan metaforların sayısı görülmektedir. Buna göre öğrenciler tarafından üretilen en fazla metafora sahip tema “Kibarlık ve Nezaket” temasıdır. Bunun dışında metafor sayısı bakımından “Estetik ve Güzellik, Doğallık ve Saflık, Milli Kimlik ve Tarihsel Değer” temaları ön plana çıkmaktadır. “Akıcılık ve Sadelik” ile “Düzen ve Kurallılık”, “Zenginlik ve Derinlik” ile “Eleştiri” temalarının eşit oranda metafor ile belirtildiği söylenebilir. İstanbul Türkçesine yönelik metaforların bir kısmının da “Benzersizlik ve Asalet” teması altında yer aldığı görülmektedir.

2.1. Kibarlık ve Nezaket Temasına İlişkin Bulgular

Bu temada yer alan metaforlar dilin zarif, nazik ve estetik yönlerini öne çıkarmaktadır. Bu nedenle “*kibar, nezaket, hanımefendi, beyefendi, pamuk, nazik, türküler, kedi, bülbül, beyaz perde, medeni dil, kültürlü, muhabbet kuşu, tavşan, tatlı*” metaforları “Kibarlık ve Nezaket” teması içerisinde değerlendirilmiştir. “*Kibar, nezaket, hanımefendi, beyefendi, nazik, medeni dil, kültürlü*” metaforları doğrudan dilin zarif ve nazik algısıyla ilişkilendirilebilir. Ayrıca “*pamuk, kedi, bülbül, muhabbet kuşu, tavşan*” gibi nahif canlıların metafor olarak kullanılması da zariflik ile ilişkilendirilebilir. “*Türkü, beyaz perde*” metaforları da dilin estetik yönü ile ilişkilendirilebilir. Kibarlık ve nezaket sık tekrar edilen metaforlar içerisinde yer almaktadır. Bu metaforların kullanım örneklerinden bazıları şunlardır: *İstanbul Türkçesi nazik, sevecen ve naif bir dildir (K 22). Yöresel konuşmalardan uzak ve daha kibar bir dildir (K 76). Nahif canlı ve varlıkların kullanımına örnekler: Yöresel konuşmalardan uzak ve daha kibar bir dildir (K 72). Diğerlerine göre daha elit ve daha kibardır (K 67). Dilin estetik yönüne ilişkin metafor kullanımına örnekler ise Yeri geldiğinde kibar, nazik, daha açık ve temiz konuşmaları (K 61).*

Çok kibardır ve çok saygılılardır (K 1). Bu kullanımlardan yola çıkarak ifadelerin genellikle İstanbul Türkçesini hoş, ölçülü, kibar ve estetik bir iletişim aracı olarak gören bir bakış açısını temsil ettiği söylenebilir.

2.2. Estetik ve Güzellik Temasına İlişkin Bulgular

Bu temada yer alan metaforların İstanbul Türkçesinin estetik ve doğal güzellik ile ilişkili yönlerini ön plana çıkardığı söylenebilir. Bundan dolayı “*güzellik, papatya, çilek, lavanta, resim, şiir, masal, kuş sesi, hayat, mâni, yemek, yıldız*” gibi metaforlar bu tema altında toplanmıştır. “*Resim, şiir, masal, mâni*” gibi metaforlar dilin estetik yönüyle ilişkilendirilebilir. Bu metaforlara yönelik kullanım örneklerinden bazıları şunlardır: *Kulağa hoş gelir (K 122). Şivesizdir, inişli, çıkışlı, vurguludur. Sürprizleri olan bir dildir (K 66). “Papatya, çilek, lavanta, kuş sesi, yıldız, hayat, yemek”* gibi metaforlar da doğal güzellik ile ilişkilendirilebilir. Bu metaforların kullanımlarına ilişkin bazı örnekler de şunlardır: *Papatyanın beyaz yaprakları gibi masum, güzel ve zariftir. Papatya gibi incedir, sarı ve beyazın mükemmel uyumu gibidir (K 73). Konuştukça kuş ötüşü gibi güzel gelir(K 83).* Bu metaforlara göre İstanbul Türkçesinin hem sanatın hem doğanın güzelliklerini yansıtan, insana ilham ve huzur veren, kültürel ve duygusal derinlik taşıyan bir dil olarak öğrenciler tarafından algılandığı düşünülebilir.

2.3. Doğallık ve Saflık Temasına İlişkin Bulgular

Bu temada yer alan metaforların İstanbul Türkçesinin doğallık, saflık, özgünlük ve insanlara huzur veren yönlerini öne çıkardığı söylenebilir. Bu nedenle “*doğa, hava, tertemiz, çiçek, bulut, bahar, güneş, gökyüzü, tereyağı, insan özü, şive, temiz bir sayfa, saf, mavi, orijinal*” gibi metaforlara bu tema altında yer verilmiştir. “*Doğa, hava, çiçek, bulut, gökyüzü, saf, tertemiz, mavi, orijinal*” metaforlarının, İstanbul Türkçesinin doğal ve sade bir yapıya sahip olduğunu vurgulamak için kullanıldığı düşünülebilir. Bu metaforların kullanımına ilişkin örneklerden bazıları şunlardır: *Temiz ve sağlıklıdır. Bozulursa dilimiz de bozulur (K 22). Gökyüzünün saf, tertemiz güzelliği İstanbul Türkçesi gibidir (K 32). Bizim Türkçe’imizdir, açıklayıcı ve nettir (K 100).* Bunların dışında taze bir başlangıcı, yenilenmeyi ve sürekli bir canlılık hâlini simgeleyen “*bahar ve temiz bir sayfa*” metaforları da bu tema içerisinde kullanılmıştır. “*İnsan özü, şive*” metaforları da dilin anlaşılır, sıcak ve insani yönünün vurgulanması olarak yorumlanabilir. “*Güneş ve tereyağı*” metaforları da İstanbul Türkçesinin kullanıcılarına kolaylık sunan bir araç gibi algılandığı şeklinde düşünülebilir. Kullanım örneklerinden bazıları şunlardır: *Bu Türkçe çok pürüzsüz ve temizdir. İçinde hiçbir şey olmayan, katkısız, içine farklı kelime girmeyen düzenli ve kulağa hitap eden (K 57). Çekici ve parlaktır (K 137).* Diğer metaforlar ile birlikte “*çiçek ve mavi*” metaforlarını da ele aldığımızda İstanbul Türkçesinin öğrenciler tarafından hem insan doğasına yakın hem de doğal ve estetik bir zemin oluşturan saf, içten bir iletişim aracı olarak yansıtıldığı söylenebilir.

2.4. Millî Kimlik ve Tarihsel Değer Temasına İlişkin Bulgular

Bu tema altında kullanılan metaforların İstanbul Türkçesinin ulusal bir simge, tarihsel bir miras ve kimliğin ayrılmaz bir parçası olarak algılanmasını yansıttığı söylenebilir. Tema içerisinde “*atalarımız, bayrağımız, tarihimiz, emanet, şeref, lütuf, hikaye, ağacın kökleri, sanat, mucize, ülke*” gibi metaforlara yer verilmiştir. Bu metaforlar içerisinde “*atalarımız, bayrağımız, tarihimiz, ülke*” sözcükleri millî kimliğin; “*emanet, şeref, lütuf*” metaforları kutsallığın; “*ağacın kökleri, hikaye*” metaforlarının köklü geçmişe sahip olma; “*sanat, mucize*” gibi metaforlarında estetik değeri yansıttığı söylenebilir. Bu bakımdan İstanbul Türkçesinin

geçmişten devralınan ve korunması gereken bir değer olduğu tarihi ve kültürel sürekliliğin bir taşıyıcısı olarak öğrenciler tarafından algılandığı söylenebilir. Bu bağlama yönelik öğrenci kullanımlarından bazıları şunlardır: *Bayrağımızın yıldızı olmasa bayrak, milletimizin Türkçesi olmadan millet olmaz (K 95). Türkçenin en doğru ve eski hâli İstanbul Türkçesidir (K 35). Atalarımız bu güzelim Türkçemizi emanet etmiştir (K 86)*. Bu metaforların İstanbul Türkçesini, öğrencilerin sadece bir iletişim aracı değil, aynı zamanda millî bilinç, tarihsel hafıza ve estetik bir değer olarak algıladıkları şeklinde yorumlanabilir.

2.5. Akıcılık ve Sadelik Temasına İlişkin Bulgular

Akıcılık ve sadelik teması altında kullanılan metaforlar ile İstanbul Türkçesinin akıcı, sade ve pürüzsüz bir yapıya sahip olduğunun belirtilmek istendiği söylenebilir. Bu tema içerisinde kullanılan “*su, akıcı, yol*” gibi metaforlar İstanbul Türkçesinin doğallık, yönlendiricilik ve sadelik özelliklerine işaret etmek için kullanılmış olabilir. Bu kullanımlara yönelik bazı örnekler şunlardır: *Akıcı, sade ve düzgündür (K 16). Konuştukça akar, devamı gelir (K 79). Düz ve sadedir (K 45). İnsanın konuştuğu konuşası, dinledikçe dinleyesi gelir (K 98). “Su ve yol”* gibi metaforlar karmaşıklıktan uzak, sade ve işlevsel bir yapıyı ifade eder. Kullanım örneklerinden de anlaşılacağına göre öğrenciler tarafından İstanbul Türkçesi süsleme ve abartıdan çok, temiz ve anlaşılır bir dil olarak algılanmış olabilir.

2.6. Düzen ve Kurallılık Temasına İlişkin Bulgular

Farklı metaforların bir arada yer aldığı zengin bir tema olarak çalışmada karşımıza çıkmaktadır. Bu tema içerisinde “*yapboz, disiplin, kural, bina, okul, roman, edebiyat, TDK, düzen, doğru okumak, bilgisayar, öğretmen, kusursuz, sağlam, dolabım*” metaforlarının öğrenciler tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Bu metaforlardan yola çıkarak İstanbul Türkçesinin düzenli, kurallı ve yapısal bir sistem olarak algılandığını söyleyebiliriz. “*Yapboz, düzen, bina, disiplin, kural, TDK, bilgisayar*” metaforlarının dildeki düzenliliği ve sistematikliği; “*okul, öğretmen, dolabım, doğru okumak*” metaforlarının İstanbul Türkçesinin eğitim ve öğrenim ile ilişkisini; “*roman ve edebiyat*” gibi metaforların da İstanbul Türkçesinin anlatım gücünü öncelediği düşünülebilir. Bu yöndeki kullanımlara örnek olarak şu cümleler verilebilir: *Bina yapımında yanlış bir şey yapıldığında bina yıkılır. İstanbul Türkçesi de yanlış bir kelime kullanıldığında bozulur (K 135). Asıl dil hatasız olandır (K 49). Doğru düzgün konuşmayı öğretir. Edebiyatta kurallara daha çok uyulduğu için (K 24)*. Kullanım örneklerinden de anlaşılacağı üzere bu metaforlarla, İstanbul Türkçesinin hem disiplinli ve kurallı yapısını hem de öğrenilen ve edebî bir iletişim aracı olma özelliklerinin öğrenciler tarafından ön plana çıkarıldığı söylenebilir.

2.7. Benzersizlik ve Asalet Temasına İlişkin Bulgular

İstanbul Türkçesinin “*inci, elmas, saray, mor çiçek, Everest Tepesi, gül, asil*” metaforlarıyla tanımlanması dilin zarif, asil ve benzersiz olarak algılandığı şeklinde yorumlanabilir. Metaforlar içerisinde yer alan “*inci, elmas*” İstanbul Türkçesinin değerini ve zarafetini ifade etmek için öğrenciler tarafından kullanılmış olabilir. Yine “*saray, asil, Everest Tepesi*” gibi metaforlar da öğrencilerin İstanbul Türkçesini diğer ağızlara göre daha üstün, seçkin bir statüde konumlandıkları şeklinde yorumlanabilir. “*mor çiçek ve gül*” metaforları ise İstanbul Türkçesinin kulağa hoş gelen, nazik ve özenli kullanımına yönelik kullanılmış olabilir. Bu bağlamda öğrencilerin kullanım örneklerini şu şekilde gösterebiliriz: *İnci bulunması*

zor, oldukça değerli bir parçadır (K 42). Düzgün, zariftir. Zor bulunur (K 47). Dünyada tektir ve değiştirilemez (146). Asil, görkemli ve hoştur. Konuşurken kulağa hoş gelir (K 59).

2.8. Zenginlik ve Derinlik Temasına İlişkin Bulgular

Bu tema altında İstanbul Türkçesinin geniş kelime hazinesi ve ifade çeşitliliğiyle zengin bir dil olduğunu vurgulayan metaforlara yer verilmiştir. “*kitap, kitaplık, zengin dil, okyanus*” gibi metaforlar bu tema altında yer almaktadır. “*kitap ve kitaplık*” metaforlarının kullanılmış olması İstanbul Türkçesinin geniş bir bilgi ve kültürel mirasın taşıyıcısı olarak öğrenciler tarafından algılandığı biçiminde yorumlanabilir. Yine “*okyanus*” metaforu da öğrenciler tarafından dilin sınırsız bir derinliğe sahip olduğu düşüncesini vurguluyor olabilir. Öğrencilerin ifade örneklerinden bazıları şunlardır: *Herkes farklı kitaplar içinde aynı anlamlar bulunan şeyleri söyler (K 11). Anamlı ve anlaşılırdır (K 19). Derin bir kelime dağarcığı vardır (K 85)*. Bu metaforlardan yola çıkarak İstanbul Türkçesinin bilgelik ve kültür deryası olarak algılandığı düşünülebilir.

2.9. Eleştiri Temasına İlişkin Bulgular

Diğer temalardaki metaforlara kıyasla bu temada yer alan metaforların öğrencilerin İstanbul Türkçesine karşı olumsuz tutumlarını ifade ettiği söylenebilir. Bu olumsuz tutum neticesinde öğrencilerin “*sakız, karga, yöresel dilden uzaklaşmış, tuzsuz çorba, zenginlerin kullandığı dil, konuşma türü*” gibi metaforlarla dilin doğallıktan uzaklaşan, farklılaşan, yapaylaşan ve sosyal bağlamda değişen yönlerine bir eleştiri yönelttikleri söylenebilir. Özellikle “*sakız, karga, tuzsuz çorba*” metaforları ile öğrencilerin dili yapay, ahenksiz ve ruhsuz bulduğu düşünülebilir. Ayrıca “*zenginlerin kullandığı dil*” olarak öğrenciler tarafından tanımlanması dilin sosyal bir statü olarak görüldüğü şeklinde yorumlanabilir. Öğrencilerin ifadelerinden bazıları şu şekildedir: *Çok samimiyetsiz ve yapmacık (K 65). Yöresellik olmadığında insana samimiyetsiz bir konuşma gibi gelir ve konuşmada bir şeyler eksik olur (K 74). Zengin sosyeteler konuşmalarına çok dikkat eder (K 78)*. Bu olumsuz metaforlarla eleştirel bir bakış sunulsa da dilin sosyal ve kültürel yapısındaki etkisini öne çıkarması açısından önemli olduğu söylenebilir.

3. Tartışma ve Sonuç

Çalışmada elde edilen bulgular dokuz farklı temada toplanmıştır. Bu temalar içerisinde “*Kibarlık ve Nezaket, Estetik ve Güzellik, Doğallık ve Saflık, Millî Kimlik ve Tarihsel Değer*” temaları ön plana çıkmaktadır. Çalışmada elde edilen temalar içerisinde en sık tekrar eden metaforlar ise sırasıyla “*su, güzel, kibar, nezaket, şiir, gül, doğa, bulut, kitap, çiçek, yıldız*”dır. Çalışmada elde edilen metaforlar, öğrencilerin hem Türkçeye olan sevgilerini yansıtmaları hem de dili farklı yönleriyle ne kadar zengin bir şekilde algıladıkları biçiminde yorumlanabilir. Özellikle “*su, çiçek, pamuk, gül*” gibi benzetmeler dilin yumuşaklığı ve akıcılığının vurgulanması; “*Everest Tepesi, güneş, elmas*” gibi ifadeler de dilin eşsizliğini vurgulamak açısından örnek olarak verilebilir. Alan yazında Türkçeye ilişkin metaforik algıların belirlenmesine yönelik yapılan çalışmalar incelendiğinde de bu çalışmada sık tekrar eden metaforların diğer çalışmaların sonuçlarıyla benzerlik gösterdiği söylenebilir. Buna göre alan yazındaki çalışmalarda da en sık tekrar eden metaforun “*su*” metaforu olduğu görülebilir (Güler, 2019; Kara Özkan ve Korkmaz, 2021; Mete ve Bağcı Ayrancı, 2016; Pilav ve Elkatmış, 2013; Sevim, Veyis ve Kınay, 2012; Yemenici, 2013; Yıldırım, 2021). Eski Türk inanışlarında “*su*”yun bir kült olmasından dolayı Türkçenin hayatiyeti hususunda duyarlılığa sahip olduğu

sonucuna ulaşılabilir (Sevim ve diğerleri, 2012). Ayrıca bu metaforun kullanılması Türkçenin su gibi hayati bir önem arz etmesi, insanın yaşamını sürdürebilmesi için önemli bir ihtiyaç olarak görülmesi olarak yorumlanabilir (Yemenici, 2013; Yıldırım, 2021). “Su” metaforu dışında bu çalışmada sıklık düzeyi yüksek “gül, doğa, bulut, kitap ve çiçek” metaforlarının da alan yazında sıklık düzeyinin yüksek olduğu söylenebilir (Güler, 2019; Pilav ve Elkatmış, 2013; Yemenici, 2013). Temaların altında toplanan metaforların büyük bir kısmı (%96) olumlu metaforlar olarak; geriye kalan az bir kısmı (%4) da olumsuz metaforlar olarak sınıflanabilir. Bu oranlar göz önüne alındığında öğrencilerin büyük bir çoğunlukla İstanbul Türkçesine ilişkin olumlu bir algılamaya sahip olduğu söylenebilir. Alan yazındaki diğer çalışmalarda da Türkçeye ilişkin olumlu metaforların daha yüksek oranda olduğu görülebilir. Bu bakımdan çalışmada elde edilen metaforların alan yazında Türkçeye yönelik algıların belirlenmeye çalışıldığı daha önce yapılmış çalışmalarla benzerlik gösterdiği sonucuna ulaşılabilir.

Bulgularda sunulan metaforlar önemli bir oranda kibarlık ve nezaket, doğallık ve saflık ile akıcılık ve sadelik temaları altında toplanmıştır. Bu temalar içerisindeki metaforlar dilin zarif, nazik ve estetik; doğallık, saflık, özgünlük ve insanlara huzur veren yönleri ile sade ve pürüzsüz bir yapıya sahip olma durumunu öne çıkarmaktadır. Alan yazında Türkçeye yönelik algıların belirlenmeye çalışıldığı benzer araştırmaların sonuçları incelendiğinde Türkçenin bu yönlerini öne çıkaran bir temanın elde edilmediği gözlemlenmiştir. Ancak bu temalar altında oluşturulan metaforlar arasında alan yazında oluşturulmuş metaforlarla benzerlikler (doğa, hava, çiçek, bulut, güneş, gökyüzü, su vb.) bulunmaktadır. Bu farklılığın sebebi olarak çalışmada genel Türkçe algısından ziyade dilin daha formel bir biçimi olarak öne çıkan bir ağza yönelik algının inceleniyor olması düşünülebilir. Çalışmada İstanbul Türkçesinin estetik ve güzellik yönlerini ön plana çıkaran metaforların toplandığı estetik ve güzellik temasına yakın bulgularla alan yazında da karşılaşılmaktadır. Pilav ve Elkatmış (2013) öğretmen adaylarının Türkçeye yönelik oluşturdukları metaforlardan yola çıkarak dilin gücüne ve estetiğine inandıklarını ve aynı şekilde sevdikleri sonucuna ulaşmaktadır.

Öğrencilerin millî kimlik ve tarihsel değer teması içerisinde oluşturdukları metaforlarla İstanbul Türkçesini ulusal bir simge, tarihsel bir miras ve kimliğin ayrılmaz bir parçası olarak algıladığı söylenebilir. Aynı sonuca Türkçeye yönelik algıların belirlenmeye çalışıldığı alan yazındaki diğer çalışmalardan da ulaşılabilir. Kara Özkan ve Korkmaz (2021) elde ettikleri metaforlardan milliyet, vatan ve birleştiricilik temalarına ulaşmıştır. Bu çalışmada en sık tekrar eden metaforlar arasında “vatan ve memleket” metaforları bu temalar ile ilişkilendirilebilir. Yine Mete ve Bağcı Ayrancı (2016) elde ettikleri metaforları ortak özellikleri bakımından vatan metaforları ve millet olma koşulu teması altında ele almıştır. Pilav ve Elkatmış (2013) da bir toplumu millet yapan bağlayıcı unsur olarak Türkçe kategorisine ilişkin dokuz metafor belirlemiştir. Sevim ve diğerleri (2012), öğretmen adaylarının Türkçeyi temel yapı taşı ve millî kimlik olarak görmelerinin bir dil ve kimlik farkındalığı sonucu olduğunu göstermektedir. Çalışmada elde edilen metaforlarla alan yazındaki bulguların benzerlik gösterdiği söylenebilir. Bu bakımda İstanbul Türkçesinin de ortaokul öğrencileri tarafından bir millî kimlik ögesi olarak algılandığı düşünülebilir.

Düzen ve kurallılık teması içinde yer alan metaforlara bakarak İstanbul Türkçesinin düzenli, kurallı ve yapısal bir sistem olarak öğrenciler tarafından algılandığını söyleyebiliriz. Bu tema altında yer alan “disiplin, sağlamlık, bina” gibi metaforların alan yazında da benzer temalar altında toplandığı görülebilir. Yıldırım (2021) bunlar gibi metaforların Türkçenin

aşamalı bir şekilde geliştirildiğine yönelik algıyı yansıttığını ifade etmektedir. Pilav ve Elkatmış (2013) da disiplinli ve sağlam yapının sık tekrar edilen bir metafor olduğuna dikkat çekmiştir. Bu çalışmada elde edilen metaforların kaynağının İstanbul Türkçesinin okulda ve formel işlerde kullanılan bir ağız olması ister istemez öğrencilerin bu ağız düzen ve kurallara uymayı gerektiren bir dil olarak algılamalarına neden olmuş olabilir.

Çalışmada elde edilen metaforların değerlendirildiği bir diğer tema da zenginlik ve derinliktir. Bu temada İstanbul Türkçesinin geniş kelime hazinesi ve ifade çeşitliliğiyle zengin bir dil olduğunu vurgulayan metaforlara yer verilmiştir. Alan yazındaki diğer çalışmalarla en sık ortak özellik gösteren temanın zenginlik ve derinlik teması olduğu söylenebilir. Aydın'a göre (2011) üretilen metaforlar içerisinde Türkçe daha çok sürekliliği ve zenginliği ile ortaya çıkmıştır. Sevim ve diğerleri (2012) de bulgulara dayanarak Türkçenin çok eski zamanlara dayanan zengin bir dil olarak algılandığı sonucuna ulaşmıştır. Kolaç ve Aynal (2015) ise çalışmada elde edilen metaforlara bakarak Türkçenin sonsuzluk ve zenginliğine odaklanıldığını ifade etmektedir. Bu çalışmaların dışında Kara Özkan ve Korkmaz (2021) elde ettikleri bulgulardan bir kısmını zenginlik teması altında ele almıştır. Alan yazındaki benzer çalışmalarda elde edilen metaforlara bakıldığında bu temada elde edilen "okyanus" metaforunun zenginlik göstergesi olarak ortak bir biçimde algılandığı söylenebilir. Ayrıca bu sonuçlardan yola çıkarak İstanbul Türkçesinin bir ağız olma özelliğinin dışında genel anlamda Türkçe ile özdeş görüldüğü düşünülebilir.

Çalışmada İstanbul Türkçesine ilişkin olumsuz olarak nitelenebilecek metaforların yer aldığı eleştiri temasına da yer verilmiştir. Alan yazın incelendiğinde katılımcıların Türkçeye yönelik olumsuz bir algısının olmaması, bu tema altındaki metaforları farklı bir sonuç olarak düşündürebilir. Ancak öğrenciler tarafından oluşturulan metaforlara dikkatlice bakıldığında bu metaforların Türkçeye ya da ana diline ilişkin olumsuz bir algıdan ziyade sosyal, sosyoekonomik ve kültürel bir algıyı yansıttığı söylenebilir. Bu bakımda temada elde edilen metaforlar gençlerin yöresel ağız tercihlerinin açıklanmasında da kullanılabilir. Temada yer alan metaforlardan İstanbul Türkçesinin başta samimiyetsiz bir konuşma biçimi ve sosyal bir statünün göstergesi olarak algılandığı söylenebilir. Bundan dolayı öğrencilerin ve gençlerin sosyal iletişimlerinde yöresel ağız kullanımına yöneldiği düşünülebilir.

Sonuç olarak elde edilen metaforlardan yola çıkarak İstanbul Türkçesinin; hoş, ölçülü, kibar ve estetik olmasının yanında; insan doğasına yakın, doğal ve estetik bir zemin oluşturan saf, içten hem disiplinli ve kurallı yapısını hem de öğrenilen ve edebî bir iletişim aracı olma özelliklerinin öğrenciler tarafından ön plana çıkarıldığı ifade edilebilir. Aynı zamanda sadece bir iletişim aracı değil, milli bilinç, tarihsel hafıza ve estetik bir değer taşıyan; sanatın ve doğanın güzelliklerini yansıtan, insana ilham ve huzur veren, kültürel ve duygusal derinlik taşıyan süsleme ve abartıdan çok, temiz ve anlaşılır bir dil, bilgelik ve kültür deryası olarak algılandığı; diğer ağızlara göre daha üstün, seçkin bir statüde konumlandırıldığı ve eleştirel metaforlarla dilin sosyal ve kültürel yapısındaki etkisinin öne çıkarıldığı söylenebilir.

Yapılan bu çalışmadan hareketle öğrencilerin İstanbul Türkçesi özelinde ölçünlü dile ilişkin algıları yanında bu algının öğrenci başarısıyla ilişkisine yönelik çalışmalar yapılabilir. Öte yandan öğrencilerin kendi yöresel ağızlarına yönelik çalışmaların da bir gereksinim olduğu sonucuna varılmıştır. Benzer algı çalışmaları ağızlara yönelik yapılarak karşılaştırmalı analizler yapılmalıdır.

Kaynaklar

- Akkaya, A. (2011). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin konuşmaya ilişkin algıları. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(7), 1-9. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.168>
- Aksan, D. (2006). *Dil, şu büyüğü düzen*. Ankara: Bilgi.
- Aksan, D. (2009). *Her yönüyle dil*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Akşehirli, S. (2005). *Çağdaş metafor teorisi*. Ege Edebiyat. <https://www.ege-edebiyat.org/docs/257.doc> (Erişim tarihi:14.01.2025).
- Ariogul, S. ve Uzun, T. (2011). Metaphorical conceptualizations of Arab learners of Turkish. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 15(1), 2088-2091. Doi: 10.1016/j.sbspro.2011.04.0 59
- Arslan, M. M. ve Bayrakçı, M. (2006). Metaforik düşünme ve öğrenme yaklaşımının eğitim / öğretim açısından incelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, (171), 100-108. https://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/milli_egitim_dergisi/171/171/8.pdf
- Aydın, İ. S. (2011). Türkçe kavramının metaforik algılanma biçimleri. *Folklor / Edebiyat*, 17(66), 173-187. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/255340>
- Aydın, İ. S. ve Pehlivan, A. (2010). Türkçe öğretmeni adaylarının “öğretmen” ve “öğrenci” kavramlarına ilişkin kullandıkları metaforlar. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 5(3), 818-842. <https://search.trdizin.gov.tr/yayin/detay/118009>
- Barnacle, R. (2004). Reflection on lived experience in educational research. *Educational Philosophy and Theory*, 36(1), 57-67. <https://eric.ed.gov/?id=EJ980317> Doi: 10.1111/j.1469-5812.2004.00048.x
- Boylu, E. ve Işık, Ö. F. (2017). Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin Türkçeye yönelik algılarının metaforlar aracılığı ile belirlenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(3), 450-471. Doi: 10.16916/aded.331251
- Bozpolat, E. (2015).Türkçe öğretmen adaylarının dört temel dil becerisine ilişkin metaforik algıları. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(11), 313-340. Doi: 10.7827/TurkishStudies.8552
- Bussmann, H. (1996). *Routledge dictionary of language and linguistics*. Routledge.
- Cruse, A. (2006). *A Glossary of semantics and pragmatics*. Edinburgh University Press Ltd.
- Crystal, D. (2008). *A Dictionary of linguistics and phonetics*. Blackwell.
- Çelikten, M. (2006). Kültür ve öğretmen metaforları. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 269-283. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/219352>
- Demir, C. ve Karakaş Yıldırım, Ö. (2019). Türkçede metaforlar ve metaforik anlatımlar. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(4), 1085-1096. Doi: 10.32709/akusosbil.599335
- Derman, S. (2017). The metaphorical perceptions of prospective Turkish teachers' related to the concept of “Language”. *Journal of Education and Training Studies*, 5(10), 231-237. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1156207.pdf>
- Develi, H. (2015). İstanbul Türkçesi. C. Yılmaz ve H. Aynur (ed.), *Antik çağdan XXI. yüzyıla İstanbul tarihi. C 7 içinde* (s. 108-117). İsam.

- Dumanlı Kadızade, E. (2014). Aktif öğrenmede bir teknik; metafor uygulaması “Türkçe öğretmen adaylarının Türkçe dersi algıları üzerine”. *International Journal of Language Academy*, 2(4), 68-85. Doi: 10.18033/ijla.173
- Eker, S. (2010) *Çağdaş Türk dili*. Ankara: Grafiker.
- Erdoğan, T. ve Erdoğan, Ö. (2013). A metaphor analysis of the fifth grade. *Asia-Pacific Edu Res*, 22(4), 347-355. Doi: 10.1007/s40299-012-0014-4
- Göçen, G. (2019) Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin “Türkçenin dil bilgisi”ne yönelik metaforik algısı. *Başkent University Journal Of Education*, 6(1), 28-45. <https://search.trdizin.gov.tr/yayin/detay/321510/>
- Güler, B. (2019). Ortaokul öğrencilerinin Türkçeye yönelik kavramsal yapıları, duygusal semantik tutumları ve metaforik algılarının belirlenmesi Şırnak ili örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. <https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/294553>
- Güleroğlu, S. (2024). Dilin anlam dünyası: alegori, metafor, mecaz ve benzetme. *Turkish Academic Research Review*, 9(2), 164-187. Doi: 10.30622/tarr.1444572
- Gümüşkılıç, M. (2012) Tarihten günümüze İstanbul Türkçesi. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (28), 49-62. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sefad/issue/16466/171815>
- Gün, M. (2015). Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin “Türkçe Sözlük” kavramına ilişkin metaforik algıları. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(7), 447-466. <https://search.trdizin.gov.tr/en/yayin/detay/254796/>
- Güngör, H. ve Özalan, U. (2021). Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen Finlandiyalı öğrencilerin Türkiye ve Türkçe algısı. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (25), 336-346. Doi: 10.29000/rumelide.1036554
- İmer, K., Kocaman, A. ve Özsoy, A. S. (2011). *Dilbilim sözlüğü*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.
- Kara Özkan, N. ve Korkmaz, B.C. (2021). Almanya’da yaşayan Türklerin Türkçeye ilişkin metaforik algılarının incelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 50(1), 951-967. Doi: 10.37669/milliegitim.935453
- Karakuş, N. ve Kozçetin, K. (2016). Türkçe öğretmeni adaylarının okuma kavramına yönelik metaforik algılarının incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (40), 387-404. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/264200>
- Karatay, H. ve Kartallıoğlu N. (2019). Moğol öğrencilerin Türkiye ve Türkçe algıları. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 1016-1028. Doi: 10.17240/aibuefd.2019.19.49440-554935
- Kolaç, E. ve Aynal, S. (2015). İsveç’te yaşayan Türklerin “Türkçeye” yönelik metaforik algıları. *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 17(65), 71-94. <https://search.trdizin.gov.tr/en/yayin/detay/178270/isvecte-yasayan-turkler-turkceye-yonelik-metaforik-algilari>
- Köksal, Ç., Erginer, E. ve Baloğlu, M. (2016). İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin okuma ve yazmaya yükledikleri anlamlar: Bir metafor analizi çalışması. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 11(1), 133-156. Doi: 10.19129/sbad.46

- Kuvaç, M. ve Nerimanoğlu, K. V. (2020). Türkçe öğretmen adaylarının yabancı dil olarak Türkçeye yönelik metaforik algıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 655-667. Doi: 10.17679/inuefd.597162
- Lüle Mert, E. (2013). Türkçe öğretmen adaylarının dört temel dil becerisine yönelik algılarının metaforlar aracılığıyla analizi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(27), 357-372. <https://www.sosyalarastirmalar.com/articles/analysis-of-perception-of-prospective-turkish-teacher-about-four-basic-language-skills-through-metaphors.pdf>
- Özenç, E. G. ve Özenç, M. (2018). Classroom teacher candidates' metaphoric perceptions regarding the concepts of reading and writing: A comparative analysis. *International Education Studies*, 11(1), 100-110. Doi: 10.5539/ies.v11n1p100
- Malmkjær, K. (1991). *The Linguistics encyclopedia*. Routledge.
- Mete, F. ve Bağcı Ayrancı, B. (2016). Dil ve edebiyata ilişkin algıların metaforlar yoluyla incelenmesi. *Dede Korkut*, (11), 53-64. https://dedekorkutdergisi.com/Makaleler/548309765_F%C4%B0L%C4%B0Z,%20METE%20.pdf
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *An expanded sourcebook qualitative data analysis. (Second Edition)*. California: Sage Publications, Inc.
- Oğuz, B. (2020). Üstün yetenekli öğrencilerin Türkçe öğretmeni ve Türkçe dersine yönelik metaforik algıları. *Uluslararası Bilim ve Eğitim Dergisi*, 3(2), 80-91. Doi: 10.47477/ubed.777973
- Oruç, Ş. (2016). Ana dili, ikinci dil, iki dillilik, yabancı dil. *The Journal of Academic Social Science Studies*, (45), 279-290. Doi: 10.9761/JASSS3411
- Qutoshi, S. B. (2018). Phenomenology: a philosophy and method of inquiry. *Journal of Education and Educational Development*, 5(1), 215-222. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1180603.pdf>
- Pilav, S. ve Elkatmış, M. (2013). Öğretmen adaylarının Türkçe kavramına ilişkin metaforları. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(4), 1207-1220. Doi: 10.7827/TurkishStudies.4635
- Sevim, O., Veyis, F. ve Kınay, N. (2012). Öğretmen adaylarının Türkçeyle ilgili algılarının metaforlar yoluyla belirlenmesi: Atatürk Üniversitesi örneği. *Uluslararası Cumhuriyet Eğitim Dergisi*, 1(1), 38-47. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/48592>
- Simon, M. K. ve Goes, J. (2011). What is phenomenological research. (Erişim tarihi: 1/09/2021) <http://www.dissertationrecipes.com>
- Strazny, P. (2005) *Encyclopedia of linguistics*. Taylor & Francis Books, Inc.
- Susar-Kırmızı, F. ve Çelik, D. (2015). İlkokul öğrencilerinin ilkokuma yazma öğrenme sürecine ilişkin metafor algıları. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(10), 793-816. Doi: 10.7827/TurkishStudies.8471
- Taşkın, A., İleritürk, D. ve Köse, E. (2018). Ortaokul öğrencilerinin “Türkçe dersi” ve “Türkçe öğretmeni”ne ilişkin metaforları. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(1), 397-410. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/443377>
- Tiryaki, E. N. ve Demir, A. (2016). Türkçe öğretmeni adaylarının yazma becerisine yönelik metaforik algıları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(33), 18-27. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mkusbed/issue/19579/209121>

- Topçuoğlu-Ünal, F. ve Tekin, T. (2013). Eleştirel yazmaya ilişkin Türkçe öğretmeni adaylarının metaforik algıları. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(13), 1595-1606. Doi: 10.7827/TurkishStudies.5989
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2024, 30 Mayıs). *Ulusal eğitim istatistikleri, 2023*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Ulusal-Egitim-Istatistikleri-2023-53444> (Erişim tarihi: 27.03.2025).
- Yemenici, A. İ. (2013). Türkçe öğretmeni adaylarının ve Türkçe öğretmenlerinin “Türkçeye” ilişkin algılarının metaforlar aracılığıyla belirlenmesi ve karşılaştırılması. VI. *Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu Bildirileri*, Uludağ Üniversitesi, 4-7 Aralık 2013, Bursa, s. 171-181.
- Yıldırım, H. Ç. (2021). Türkçe öğretmeni adaylarının Türkçe öğretimine yönelik metaforik algıları. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 10(30), 625-643. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/egitimvetoplum/issue/68196/1059578>

Extended Abstract

It is stated that language teaching is a difficult process. Although there are many factors that affect this process, students' perceptions of the language being learned is a situation that should not be ignored. There are many ways to determine students' perceptions of language. In the literature, determining perception through “metaphors” (Boylu and Işık, 2017) is also a method followed. Metaphors in education can be used in planning, developing curriculum, encouraging learning and developing creative thinking (Aydın and Pehlivan, 2010). According to Karatay and Kartallıoğlu (2019), the use of metaphor in the field of education is effective in clarifying complex concepts.

Metaphor draws attention as a powerful mental mapping and modeling mechanism for individuals to understand and structure their own world (Arslan and Bayrakçı, 2006, p. 171). The use of metaphor generally means a way of thinking and seeing that helps us understand the world (Çelikten, 2006, p. 270). This concept is also used as a tool of expression and teaching in branches of science such as psychology, sociology, linguistics and pedagogy (Demir and Karakaş Yıldırım, 2019). Metaphors, which are used to explain some facts, events, situations and to add strength to the narrative, are also an important tool of language and have become one of the main research topics of social sciences and educational sciences in recent years (Kolaç and Aynal, 2015, p. 73). Metaphor research, which has been conducted in language teaching and cognitive linguistics for a long time, is trying to prove that metaphor production affects success in a permanent way (Güngör and Özalan, 2021). When the literature on Turkish education is examined, it can be seen that a considerable number of studies have been conducted aiming to determine the perceptions of students and teacher candidates on various subjects through metaphors. These studies are aimed at language, Turkish, Turkish lessons and Turkish Dictionary. In addition, studies on the four basic language skills, studies in the field of teaching Turkish as a foreign language and studies on determining the metaphorical perceptions of Turkish teacher candidates on various subjects are also seen.

Unlike the studies conducted in the literature, the starting point of this study is to determine what associations a prominent dialect in education, official correspondence and mass communication evokes in the minds of students. In this respect, the aim of the study is to collect the metaphors created by students learning Turkish as their mother tongue regarding the concept of standard Turkish (Istanbul Turkish) and to reveal the perception styles of secondary school students by classifying the collected metaphors under various categories.

The research was designed according to phenomenology, a qualitative design. The study group consists of (157) 8th grade students studying in secondary schools affiliated with the Ministry of National Education in Yozgat. In order to collect data in the study, in order to determine the participants' perceptions of Istanbul Turkish, the sentence “In my opinion, Istanbul Turkish is like Because” was created and the participants were asked to fill in the blanks appropriately. Content analysis method was used in the analysis of the collected data. The sentences completed by the participants were read and the information contained therein was entered into a table. In this table, the participants are coded as “K1, K2, K3...”. In the stage of creating themes by examining the obtained data,

support was received from ChatGPT, an artificial intelligence tool. ChatGPT was asked to suggest themes by considering the similarities of the metaphors in the list presented to it. As a result, similar metaphors were clustered and reclassified by the researchers, also considering the suggestions of ChatGPT, and categories were created that revealed the students' perception of Istanbul Turkish.

The findings obtained in the study were collected under nine different themes. Among these themes, the themes of "Politeness and Courtesy, Aesthetics and Beauty, Naturalness and Purity, National Identity and Historical Value" come to the fore. The most frequently repeated metaphors among the themes obtained in the study are "water, beautiful, polite, courtesy, poetry, rose, nature, cloud, book, flower, star" respectively. The metaphors obtained in the study can be interpreted as reflecting the students' love for Turkish and how richly they perceive the language with its different aspects. In particular, metaphors such as "water, flower, cotton, rose" can be given as examples to emphasize the softness and fluency of the language; expressions such as "Everest Mountain, sun, diamond" can be given as examples to emphasize the uniqueness of the language. The majority of the metaphors collected under the themes (96%) can be classified as positive metaphors; the remaining few (4%) can be classified as negative metaphors. Considering these rates, it can be said that the majority of the students have a positive perception of Istanbul Turkish. It can be seen that there are higher rates of positive metaphors regarding Turkish in other studies in the literature. In this respect, it can be concluded that the metaphors obtained in the study are similar to previous studies in the literature that tried to determine perceptions towards Turkish.